

ეკა დადიანი

-ავ/-ამ სუფიქსიან გმნათა უწყვეტლის ფორმათა წარმოება იმერხეულსა და ტაოურში

უწყვეტლის წარმოება, როგორც წესი, დაკავშირებულია აწმყოს ფუძის წარმოებასთან: თუ აწმყოს ფუძე გაფორმებულია თემის ნიშნით, ასევე თემის ნიშანი იქნება წარმოდგენილი უწყვეტელშიც. და პირიქით, თუ ზმნა უთემისნიშნოა, მარტივფუძიანი წარმოება გვექნება უწყვეტელში (აგრეთვე I სერიის დანარჩენ მწკრივებში). უწყვეტლის ფორმას დაერთვის **-დ/-ოდ** სუფიქსები. წესი საერთოა ქართული სალიტერატურო ენისა და კილოებისათვის.

აწმყოს მარტივფუძიანი წარმოება არქაული ქართულისთვის არის დამახასიათებელი. დაცულია აგრეთვე ცალკეულ კილოებში (ხევს., მოხ., მთ.-გუდ., რაჭ...), იმერხეულსა და ტაოურში, სხვა დიალექტების მსგავსად, აწმყოში ზმნები უმთავრესად თემის ნიშნებს დაირთავენ. შესაბამისად, ისინი უწყვეტელშიც გამოვლინდება.

უწყვეტლის წარმოების თვალსაზრისით საინტერესოა **-ავ**, **-ამ** სუფიქსიანი ზმნები. ამ ტიპის ზმნათა წარმოება განსხვავებულ ვითარებას გვიჩვენებს როგორც დიაქრონიულ (ძველ და თანამედროვე სალიტერატურო ენაში), ისე სინქრონიულ დონეზე (დიალექტებში).

ძველ ქართულ სალიტერატურო ენაში **-ავ/-ამ** ფორმანტები უწყვეტლის სხვადასხვა პირის ფორმებში სხვადასხვა ვარიანტით გამოვლინდება: I-II პირში **-ავ/-ამ > -ევ/-ემ**, ხოლო III პირში **-ავ/-ამ > -ვ/-მ**:

ვ-კლ-ევ-დ(ი)	ვ-სუ-ემ-დ(ი)
ჰ-კლ-ევ-დ(ი)	ჰ-სუ-ემ-დ(ი)
კლ-ვ-ი-დ-ა	სუ-მ-ი-დ-ა
ვ-კლ-ევ-დ-ი-თ	ვ-სუ-ემ-დ-ი-თ
ჰ-კლ-ევ-დ-ი-თ	ჰ-სუ-ემ-დ-ი-თ
კლ-ვ-ი-დ-ეს	სუ-მ-ი-დ-ეს

(ი. იმნაიშვილი, ვ. იმნაიშვილი, 1996, გვ. 125-126).

თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში უწყვეტლის ყველა პირსა და რიცხვში **-ავ/-ამ** სუფიქსებია წარმოდგენილი:

ვ-კლ-ავ-დ-ი	ვ-სვ-ამ-დ-ი
კლ-ავ-დ-ი	სვ-ამ-დ-ი
კლ-ავ-დ-ა	სვ-ამ-დ-ა
ვ-კლ-ავ-დ-ი-თ	ვ-სვ-ამ-დ-ი-თ
კლ-ავ-დ-ი-თ	სვ-ამ-დ-ი-თ
კლ-ავ-დ-ნენ	სვ-ამ-დ-ნენ

ქართული ენის კილოებში ამ მხრივ ჭრელი სურათი გვაქვს:

ა) დიალექტთა ერთ ნაწილში (ქართლური, კახური, მოხეტრი, მთიულურ-გუდამაყრული, ფშაური, ქვემოიმერული, ინგილოური), თანამედროვე სალიტერატურო ენის მსგავსად, **-ავ/-ამ** სუფიქსები უცვლელია;

ბ) დიალექტთა მეორე ნაწილში (ხევსურული, თუშური, რაჭული, აჭარული, სამცხურ-ჯავახური, ფერეიდნული, ზემოიმერული) ყველა პირსა და რიცხვში **-ავ/-ამ > -ევ/-ემ**.¹ სამცხურ-ჯავახურში (-ავ > -ამ >) **-ან > -ენ**.

გ) ცალკეულ კილოებში (გურული, აჭარული, იშვ. რაჭული) **-ავ/-ამ > -ვ/-მ** (ბ. ჯორბენაძე, 1995, გვ. 379).

ზოგ დიალექტში (აჭარულში, რაჭულში, ზედამატახლურში) პარალელური წარმოების ფაქტები (**-ავ/-ამ > -ევ/-ემ** და **-ვ/-მ**) დასტურდება (შ. ძიდიგური, 1970, გვ. 241; ბ. ჯორბენაძე, 1989, გვ. 562; შ. ფუტყარაძე, 2016, გვ. 245). ხევსურულში განსხვავება ვლინდება კილოკავებს შორის: პირაქეთულ-არხოტულში **-ავ, -ამ > -ევ, -ემ**: ვწევდი, ვწევდი, ვწევდ(ა); ვსვემდი, სვემდი, სვემდ(ა); მათილურ-მილმახურში კი სალიტერატურო ენის მსგავსი წარმოებაა (ალ. ჭინჭარაული, 1960, გვ. 152). თუშურში მხოლოდ **-ავ** სუფიქსისეული ხმოვანი რედუცირდება: **-ავ > -ვ, -ამ** სუფიქსი კი უცვლელად იხმარება უწყვეტელში (თ. უთურგაძე, 1960, გვ. 47).

იმერხეული და ტაოური უწყვეტელს სხვადასხვაგვარად აწარმოებენ: იმერხეულში **-ევ-დ/-ემ-დ** სუფიქსები დაერთვის, მსგავსად ხევს., თუშ., სამცხ.-ჯავახ. კილოებისა, ტაოურში კი **-ვ-იდ/-მ-იდ** სუფიქსებით არის გაფორმებული, როგორც გურულ, აჭარულ კილოებშია.

განვიხილოთ დაწვრილებით **-ავ/-ამ** სუფიქსიან ზმნათა უწყვეტლის წარმოების თავისებურებები იმერხეულსა და ტაოურში ჩვენ მიერ 2006-2015 წლებში იმერხევესა და ტაოში ჩაწერილი დიალექტური მასალის მიხედვით.

საანალიზო კილოებში თემატურ სუფიქსებად, ჩვეულებრივ, გამოიყენება: **-ი, -ავ, -ამ, ებ, -ობ, -ოფ, -ევ, -ემ**... ყველა მათგანი, გარდა **-ავ/-ამ** ფორმანტებისა, უცვლელად იხმარება უწყვეტელში.

-ავ ყველაზე გავრცელებული ფორმანტია. ზოგადად, **-ავ (/ -ამ)** სუფიქსიანი ზმნები შეიძლება რამდენიმე ჯგუფად დავყოთ:

ა) ისტორიულად **-ავ (/ -ამ)** თემისნიშნისანი (კლავს, ზიდავს, ხარშავს, სვამს, ასხამს...);

ბ) ისტორიულად მარტივფუძისანი იყვნენ და შემდეგ გაფორმდნენ **-ავ** სუფიქსით (ლევწავს, თიბავს, ტეხავს...); ფუძედრეკადი ზმნები, რომლებიც დიალექტებში **-ავ** ნიშნით გვხვდება (კრე/იფავს, გლე/იჯავს, იჭირავს...);

გ) **-ავ** სუფიქსი გვხვდება სხვა თემის ნიშნის მონაცვლედაც; **-ავ / -ი**: წველავს, ჭრავს, ყიდავს, ტენავს... **-ავ / -ებ**: ჰკიდავს, პატიჟავს...

დასახელებული ტიპის ზმნებს აწმყოსეული **-ავ (/ -ამ)** სუფიქსი გადაყვება უწყვეტელშიც (გვხვდება, აგრეთვე, შესაბამის ზმნისწინიან ფორმებში) სხვადასხვა ფონეტიკური ნაირსახეობით: იმერხეულში **-ავ/-ამ** თემისნიშნისეული ხმოვანი იცვლება და **-ევ/-ემ** ვარიანტით გამოიყენება,

1. **-ევ** სუფიქსი ზემოიმერულში დასტურდება აწმყოს ფორმებშიც, რაც არქაულ ფაქტად არის მიჩნეული (ქ. ძოწენიძე, 1973, გვ. 261-263).

ხოლო ტაოურში **-ავ/-ამ** სუფიქსისეული ხმოვანი რედუცირდება და **-ვ/-მ** სახესხვაობით არის წარმოდგენილი. წესი სისტემებში არის გატარებული ორივე კილოში.

შენიშვნა: ზოგადად შენიშნულია შემდეგი კანონზომიერება: თუ მრავლობითი რიცხვის მე-3 სუბიექტური პირის ფორმებში **-ავ** არ რედუცირდება (მალ-ავ-ენ...), მაშინ **-ავ** დაჩნდება ყველა სხვა ნაკვთშიც: მალ-ავ-ს, მალ-ავ-დ-ა, მალ-ავ-დ-ეს... გამონაკლისს ქმნის ინგილოური, სადაც მრ. მე-3 პირის ფორმაში **-ავ** > **-ვ**, მაგრამ ნამყო უსრულსა და მასზე დამყარებულ ნაკვთებში **-ავ** ფონეტიკურად არ იცვლება (ბ. ჯორბენაძე, 1995, გვ. 377). განსხვავებული ვითარება დასტურდება, აგრეთვე, მოხეურსა და მთიულურ-გუდამაყრულში, სადაც აწმყოს მე-3 პირის მრ. ფორმებში **-ავ**, **-ამ** > **-ვ**, **-მ**, ხოლო უწყვეტელში **-ავ**, **-ამ** სუფიქსები უცვლელია (ი. ლუტიძე, 1999(ა), გვ. 146).

იმერხეულსა და ტაოურში აწმყოს მრ. რიცხვის მე-3 პირში **-ავ/-ამ** > **-ვ/-მ**: თიბ-ვ-ენ, ასხ-მ-ენ... უწყვეტელს კი იმერხეული **-ევ/-ემ**, ხოლო ტაოური **-ვ/-მ** ფორმანტებით აწარმოებს.

იმერხეულში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, უწყვეტლის სამივე პირში (მხოლოდობითა და მრავლობითში) წარმოდგენილია **-ევ/-ემ** ვარიანტები.² მესამე სუბიექტური პირის ნიშნად მრავლობითში, ჩვეულებრივ, **-ენ** (იშვიათად **-ნენ**) სუფიქსი გვხვდება.

საილუსტრაციო მასალა იმერხეული ტექსტებიდან:

-ამ > **-ემ**: წინ-წინ ზეებ გობებზე **ასხემდენ**; იმათ ხეფენგ **უდგემდით**.

-ავ > **-ევ**: თეჭრელ **ვკითხევდი** მე; გარმონ **უკრევდი**; ბარგსაც ზრუვით **ვწიკევდი**; ღორებ **ვკლევდი**, დათვებ **ვკლევდი**; წინ-წინ ა იმათ **ვაფევდი**; ბაშთან ხარებით **ვხნევდი**; მაშინ იმა **თესევდენ**; ახალ ჳიდნეფსა (ნერგებს) **გვისრევდენ**...

ანალოგიურად იწარმოება **ძინავს** ზმნის უწყვეტლის ფორმა: **ამა ზინევდა**.

უთემისნიშნო ზმნები **-ევ** სუფიქსს დაირთავენ: ჩომას (საქონელს) ჩობანი (მწყემსი) **იჭირევდა**.

იშვიათია უთემისნიშნო წარმოების ფაქტები: ოფლებ **ვიწრეტლით**.

2. უწყვეტლის **-ევ/-ემ** ფორმანტების შესახებ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულია სხვადასხვა მოსაზრება: ა) **-ევ/-ემ** და **-ავ/-ამ** სხვადასხვა თემის ნიშნებია; აქ აწმყოს ორი განსხვავებული წარმოება უნდა გვქონდეს: ერთი **-ევ** სუფიქსიანი, მეორე **-ავ** სუფიქსიანი. მონდა პარადიგმათა შერევა. მოვლენას დიალექტური ახსნა ეძლევა. როგორც **-ევ-დ-**, ისე **-ვ-ი-დ** წარმოებას თავისი ყველა პირი მოეპოვებოდა (არნ. ჩიქობავა, 1948, გვ. 98-110);

ბ) **-ევ/-ემ** მიღებულია **-ავ/-ამ** სუფიქსებისაგან ფონეტიკურ ნიადაგზე; კერძოდ, ასიმილაციის საფუძველზე ი ხმოვნის გავლენით **ა > ე** (ლ. კიკნაძე, 1947, გვ. 317-344; ი. იმნაიშვილი, ვ. იმნაიშვილი, 1996, გვ. 127-128; ბ. ჯორბენაძე, 1998, გვ. 647). პროცესი მრავლობითის ფორმაში დაიწყო და შემდეგ ასიმილირებული ფორმა მხოლოდობითში გადავიდა. უდრ.: უწყვეტლის პარადიგმაში **-ავ/-ამ** სუფიქსისეული ხმოვნის უმოლაუტი მოახდინა **-იდ** სუფიქსისეულმა **ი-მ**, თავად კი დაიკარგა (გ. ლეიტერსი, 1930, გვ. 134).

გ) **-ევ/-ემ** და **-ავ/-ამ** სუფიქსები ძველ ქართულში ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელ სუფიქსებად უნდა განვიხილოთ, რომლებიც უკვე მორფოლოგიური ფუნქციის მატარებლები არიან: პირველი აწმყოს ფუძეს აფორმებს, ხოლო მეორე - ნამყო უსრულსისას (ი. ლუტიძე, 1999(ბ), გვ. 140).

-ავ სუფიქსი -ი-ს ნაცვლად: საქონელ ქალები **წველევდენ** (მღრ., აწმყო: წველავს); იმა **ჩავტენევდით** ემეფში (აწმყო: ტენავს).

განხილული ზმნები დასტურდება თემის ნიშნის გარეშეც; იმ ზეს თექრელ **მოვსწველდით, ჩავტენდით...** შეგვხვდა თანამედროვე სალიტერატურო ენის მსგავსი ფორმებიც: **წველ-ი-დ-ა, ჭრ-ი-დ-ა...**

საკუთრივ **-ევ/-ემ** სუფიქსიანი ზმნები უწყვეტელში უცვლელად ინარჩუნებენ თემის ნიშნებს:

ერთმანეთ ხებერ **აძლევდენ**; კაკლი წენგოს **ურევდენ** შიგან; იმა **სწევდენ...** ზმნისწინიანი ფორმები: უკან **მოგდევდენ** შენ...

-ევ/-ემ სუფიქსიანი უწყვეტლის ნიმუშები იმერხეულში განხილული აქვს შ. ფუტკარაძეს: აქავრელებ **იჭირევდა**; ყანას **რწყევდა**; ჩაქუჩით **ნაყევდენ**; ჭიბონ **უკრევდა**; წენგოშიც **ღებევდენ...** (შ. ფუტკარაძე, 2016, გვ. 127).

მსგავსი ფაქტები გვხვდება ლივანურშიც: **ყიდევდა** რაცხიებსა; ხარით **ვხნევდით**; ჩაის არ **ვსუემდი**; იმ მოლზე **აბემდა** თხასა (იქვე, გვ. 208).

ტაოური უწყვეტლის წარმოების მხრივ არსებითად განსხვავდება იმერხეულისაგან. უწყვეტლის სამივე პირში (როგორც მხოლობითში, ისე მრავლობითში) ნაცვლად **-ევ-დ/-ემ-დ** ნიშნებისა, ჩვეულებრივ, **-ვ-იდ/-მ-იდ** დაბოლოება³ გამოიყენება. მრავლობითის მესამე პირში დაცულია არქაული **-ეს** სუფიქსი.

საილუსტრაციო მასალა (ტაოური ტექსტებიდან):

-ავ > -ვ: თივებ ასე **ვწუწვიდი**; ყანებ **ვთესვიდით**, ცერც **ვთესვიდით**, დიკა **ვთესვიდით**; **ვფქვიდით** დიკეფთა; **ვთიბვიდით**, ჯანი; ძველათ არ **იკითხვიდა**; ხუთ წელსაც **იკითხვიდეს**, მერე ა^რ **იკითხვიდეს** ბგანები (გოგონები); ლებუო **თესვიდეს**, მარქვალ **თესვიდეს...**

-ამ > -მ: ჯარებ **ვაბმიდით**; რახ **სმიდა**, ბურსა **სმიდა**; ამათ **უსკმიდა**, გოგოფთ; სისხლ **ასხმიდა**; მატყლიდამ მოქსოვლი, იმა **იცმიდეს**; აქ ირანელები იყვნეს, უშექროს **სმიდეს** (მ. ფაღავა., 2005, გვ. 154).

მღრ., შ. ფუტკარაძე: ტაოს ქართულში უწყვეტელსა და მისგან ნაწარმოებ მწკრივებში შეგვხვდა როგორც **“ევდ”**, **“ემდ”**, ისე **“ვიდ”**,

³ ზოგადად უწყვეტლის **-ვიდ** და **-მიდ** სუფიქსების შესახებ: **-ვ/-მ** მიღებულია ფონეტიკური გზით: ხმოვნის შემცველი აფიქსის დართვა იწვევს თემისნიშნისეული ა ხმოვნის რედუქციას: **-ავ > -ვ, -ამ > -მ** (ლ. კიკნაძე, 1947, გვ. 334; ბ. ჯორბენაძე, 1995, გვ. 376; ი. იმნაიშვილი, ვ. იმნაიშვილი, 1996, გვ. 128). პროცესი უწყვეტლის III პირში განვითარდა ძველ ქართულში, დიალექტებში კი უნიფიკაციის საფუძველზე მესამე პირის დაბოლოება განზოგადდა I-II პირებში. მღრ. უწყვეტლის III პირის ფორმაში **-ვ/-მ < -ევ, -ემ** (ი. ლუტიძე, 1999(ბ), გვ. 144). რაც შეეხება **-დ** სავრცობის წინ მოცემულ **ი** ხმოვანს, მისი კვალიფიკაცია არაერთგვაროვანია: ა) **ი** თანხმოვანთგამყარია, რომელიც გაჩნდა თემისნიშნისეული ა ხმოვნის რედუქციის შემდეგ ერთად თავმოყრილი თანხმოვნების გასათიშად (ლ. კიკნაძე, 1947, გვ. 337-338; ი. იმნაიშვილი, დ. იმნაიშვილი, 1996, გვ. 128); ბ) **ი** პერმანსივის/ხოლმეობითის **ი-ს** უკავშირდება (არნ. ჩიქობავა, 1943, გვ. 95); გ) **ი** ხმოვანი **-იდ** სუფიქსის შემადგენელი ნაწილია, **-იდ** ერთიანი მაწარმოებელია, **-დ** და **-ოდ** ფორმანტთა ტოლფასი ოდენობა (ვ. თოფურია, 1967, გვ. 107; ბ. ჯორბენაძე, 1995, გვ. 376; ზ. სარჯველაძე, 1997, გვ. 113; გ. გოგოლაშვილი, 1986, გვ. 15-16; ი. ლუტიძე, 1999(ბ), გვ. 138).

“მიდ“-იანი წარმოების მაგალითები: **იკეცევლა** საკისურსა; ქომოთკე წამოსლიხან ბაბოი ჯორზე **დამსვემლა**; ცხენილამ **ჩამომსმილა**; **ჩეცვილი** ყაზალსა“ (შ. ფუტყარაძე, 2016, გვ. 298).

შ. ფუტყარაძის ტაოურ ტექსტებში **-ევ** სუფიქსიანი უწყვეტლის ერთადერთი მაგალითი დასტურდება: წელით **იკეცევლა** საკისურსა (შ. ფუტყარაძე, 1993, გვ. 177).

-ავ/-ამ სუფიქსიანი ზმნათა შესაბამისი **-ევ-დ**, **-ემ-დ** დაბოლოებიანი უწყვეტლის (/ხოლმეობითის) ფორმები ჩვენს მასალაში არ ფიქსირდება. **-ევ-დ**, **-ემ-დ** დაბოლოება დაცულია საკუთრივ **-ევ/-ემ** სუფიქსიანი ზმნათა უწყვეტლის (/ხოლმეობითის) ფორმებში:

ფურებ, ვარებ **ვაჭმევდით**; ემე **ვწევდით** ასე; **ართმევდენ** ისინი; ამა ხანჩი ისინი **გვაძლევდეს**; მეცხვერეს ძროხებ **მივცემდით...**

-ავ/-ამ > **-ვ/-მ** პროცესი, ჩვეულებრივ, ვითარდება ისტორიულად უთემისნიშნო ზმნებთანაც:

ზათი ქუა **ვტეხვიდით**; იმხან ბევრ **ვიჭირვიდი...** ზმნისწინიანი ფორმები: ჩუე **დაკრეფვიდეს**; **შევტყებიდი** ზოხან; **გაჩეჩვიდეს...**

ტაოურში **-ავ** სუფიქსი გვევლინება სხვა თემის ნიშნების მონაცვლელად. ამ შემთხვევაშიც უწყვეტელში **-ვ-იდ** დაბოლოება გვექნება:

ვკიდვიდით (აწმყო: ვ-კიდ-ავ).

ზოგ ფორმაში **-ავ** სუფიქსისეული **ვ** დაკარგული ჩანს. მაგალითად:

ზათი დათსაც **ვკლიდით**, გელსაც, დოღუზეფთ **ვკლიდით** (<ვკვლიდით. შდრ., აწმყო: ვკლავთ); მაშინ ტიკ **უკრიდით** (< უკვრიდით. აწმყო: უკრავთ); ჯამეში **ვიკითხვიდით** (< ვიკითხვიდით. აწმყო: ვიკითხავ); ძველათ ნეკერ **დავკაფვიდით** (მ. ფალავა., 2005, გვ. 151; < დავკაფვიდით. აწმყო: ვკაფავთ); **ვგლეჯვიდით** ასე ღამი (< ვგლეჯვიდით. აწმყო: ვგლეჯავთ);

განხილულ ზმნათა აწმყოს ფორმები ჩვეულებრივ **-ავ** თემისნიშნისა, ამდენად, ის მოსალოდნელი იყო უწყვეტლის ფორმებშიც, თუმცა ფონეტიკურ ნიადაგზე დაიკარგა.

-ავ სუფიქსი არ ჩანს, აგრეთვე, ზოგი **-ავ** სუფიქსიანი ზმნის უწყვეტლის (/ხოლმეობითის) ფორმაში:

ხარებ ვინახდით, ფურებ **ვინახდით** (შდრ. აწმყო: ვინახავ); **დავჯოხდით** (შდრ. “აწმყო: ჯოხავს აწყობს“). პარალელურად დასტურდება: საჯოხეში **დავჯოხდით**; ბევრ შემას **დავჯოხდით**.

განხილულ შემთხვევებშიც ფონეტიკურად გამარტივებულ ფორმებთან უნდა გვქონდეს საქმე; ზოგან იკარგება თემისნიშნისეული **ვ** თანხმოვანი, ზოგან კი **ვ**-სთან ერთად **-ი** სუფიქსიც.

შდრ., უთემისნიშნო უწყვეტლის ფორმები დასტურდება ზემოიმერულში: **ნახთი**, **ხარჯდენ**, **ვთესდით**, **თიბდენ**, **ზომდენ**, **რეცხთენ**, **უკერდი** (ქ. ძოწენიძე, 1973, გვ. 27, 62, 88, 105). სავარაუდოდ, უსუფიქსო უწყვეტლისთვის ამოსავალი უსუფიქსო აწმყო უნდა იყოს“ (იქვე, გვ. 27).

ვფიქრობთ, ტაოურში უწყვეტლის უთემისნიშნო ფორმები უმთავრესად ფონეტიკური ცვლილების შედეგად უნდა იყოს მიღებული, რასაც პარალელურ ფორმათა არსებობა ადასტურებს. ზოგ შემთხვევაში არ

გამოირიცხება არქაული უთემისნიშნო წარმოების კვალიც. ტაოურში მარტივეფუძიანი ზმნები იშვიათია. მაგალითად: აქ ხარებ **ჭედღენ** (მ. ფალავა., 2005, გვ. 154).

ამგვარად, იმერხეული და ტაოური დიალექტები **-ავ/-ამ** სუფიქსიან ზმნათა უწყვეტლის ფორმათა წარმოების მხრივ არსებითად განსხვავდება: უნიფიკაციის შედეგად იმერხეულში უწყვეტლის ყველა პირსა და რიცხვში დამკვიდრდებულა **-ევ-დ/-ემ-დ** სუფიქსიანი წარმოება, ხოლო ტაოურში — **-ვ-ილ/-მ-ილ** დაბოლოებიანი ფორმები. ორივე დიალექტი ქართული ენის სხვა კილოებისათვის დამახასიათებელ კანონზომიერებებს ავლენს.

დამოწმებული ლიტერატურა

- გ. გოგოლაშვილი, 1986** - გ. გოგოლაშვილი, უწყვეტლის წარმოების საკითხისათვის ქართულში, ენათმეცნიერება, I, თბ., 1986.
- გ. დეეტერსი, 1930** - G. Deeters, Das Khartwelische Verbum, Leipzig, 1930.
- ვ. თოფურია, 1967** - ვ. თოფურია, სვანური ენა, I, შრომები, I, თბ., 1967.
- ლ. კიკნაძე, 1947** - ლ. კიკნაძე, პირველი სერიის მწკრივთა წარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, XXX, თბ., 1947.
- ზ. სარჯველაძე, 1997** - ზ. სარჯველაძე, ძველი ქართული ენა, თბ., 1997.
- თ. უთურგაძე, 1960** - თ. უთურგაძე, თუშური კილო, თბ., 1960.
- მ. ფალავა., 2005** - მ. ფალავა, მ. ცინცაძე, ე. მაკარაძე, რ. დიასამიძე, ლ. თანდილავა, ტაოური მეტყველების ნიმუშები: ბათუმის უნივერსიტეტის კრებული, IV, ბათუმი, 2005.
- შ. ფუტკარაძე., 2007** - შორ. ფუტკარაძე, შ. ფუტკარაძე, ზმნური ფორმების წარმოების თავისებურებანი ნიგალის ხეობის ქართულში: აჭარული დიალექტის დარგობრივი ლექსიკა, ბათუმი, 2007.
- შ. ფუტკარაძე, 1993** - შ. ფუტკარაძე, ჩვენებურების ქართული, წიგნი პირველი, ბათუმი, 1993.
- შ. ფუტკარაძე, 2016** - შ. ფუტკარაძე, ჩვენებურების ქართული, წიგნი მეორე, ბათუმი, 2016.
- ი. ლუტიძე, 1991 (ა)** - ი. ლუტიძე, -ავ და -ამ თემისნიშნიან ზმნათა ნამყო უსრულის ფორმათა წარმოებისათვის ქართული ენის დიალექტებში: საენათმეცნიერო ძიებანი, VIII, თბ., 1999.
- ი. ლუტიძე, 1991 (ბ)** - ი. ლუტიძე, -ავ და -ამ თემისნიშნიანი ზმნები I სერიის მწკრივებში ძველსა და საშუალო ქართულში: საენათმეცნიერო ძიებანი, IX, თბ., 1999.
- არნ. ჩიქობავა, 1948** - არნ. ჩიქობავა, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში, I, თბ., 1948.
- არნ. ჩიქობავა, 1964** - არნ. ჩიქობავა, აწმყოს ფუძის წარმოქმნის ისტორიისათვის: 1. -ავ, -ამ და -ევ, -ემ სუფიქსთა ისტორიული ურთიერთობა: იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება, ტ. XIV, თბ., 1964.

- შ. ძიძიგური, 1970** - შ. ძიძიგური, ძივბანი ქართული დიალექტოლოგიდან, თბ., 1970.
- ქ. ძოწენიძე, 1951** - ქ. ძოწენიძე, -ევ სუფიქსისათვის ზემოიმერულ კილოკავში. წიგნში: ქ. ძოწენიძე, ზემოიმერული კილოკავი, თბ., 1973.
- ქ. ძოწენიძე, 1973** - ქ. ძოწენიძე, ზემოიმერული კილოკავი, თბ., 1973.
- ა. ჭინჭარაული, 1960** - ა. ჭინჭარაული, ხევსურულის თავისებურებანი, თბ., 1960.
- ბ. ჯორბენაძე... 1988** - ბ. ჯორბენაძე, მ. კობაიძე, მ. ბერიძე, ქართული ენის მორფემებისა და მოდალური ელემენტების ლექსიკონი, თბ., 1988.
- ბ. ჯორბენაძე 1989** - ბ. ჯორბენაძე, ქართული დიალექტოლოგია, ტ. I, თბ., 1989.
- ბ. ჯორბენაძე 1995** - ბ. ჯორბენაძე, ქართველურ ენათა დიალექტები, თბ., 1995.
- ბ. ჯორბენაძე 1998** - ბ. ჯორბენაძე, ქართული დიალექტოლოგია, ტ. II, თბ., 1998.
- იმერხელი და ტაოური ტექსტები** (დაცულია აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართველოლოგიის სამეცნიერო-კვლევით ცენტრში).

EKA DADIANI

FORMING PAST CONTINUOUS FORM OF THE VERBS WITH -AV/-AM SUFFIXES IN IMERKHEULI AND TAO DIALECTS

Forming past continuous form is connected with present tense formation: If the root of verb in present tense is formed with subject symbol, this subject symbol will be found in past continuous form as well. And vice versa, if the verb has no subject symbol, in past continuous we'll have simple root formation (also in other sets of I series). Past continuous is formed by -d/-od suffixes. This is common rule for Georgian literary language and dialects.

Formation of verbs with -Av/-Am suffixes shows different situation both on diachronic (in old and modern literary language) and on synchronic (dialects) level as well.

Dialects of Imerkheuli and Tao are different in terms of formation past continuous form of the verbs with -Av/-Am suffixes; As a result of unification in all the person and number of the verb in Imerkheuli dialect formation of -Ev-D/-Em-D suffixes is established:

-Av >-Ev: vklevdit = vklavdit (We were killing); Vkhnevdit=vkhnavdit (we were cultivating)...

-Am >- Em: askhemdnen = askhamdnen (They were pouring); Udgemdit = udgamdit (We were placing).

In Tao dialect forms with -v-id/-m-id endings are used:

-av > - v: vtibvidit= vtibavdit (We were mowing); tesvides = tesavdnen (they were planting)...

-am > -m: vabmidit = vabamdit (tying); smida = svamda (She/he was drinking); askhmida = askhamda (she/he was pouring).

Mentioned rule of Past continuous formation is used in both dialects according to the system. In this respect Imerkheuli and Tao dialects reveal the characteristic regularity of other dialects of Georgian Language.